

УДК 94 (438)

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ЛІВОГО ТАБОРУ ПОЛІТИЧНИХ СИЛ ПОЛЬЩІ КІНЦЯ ХІХ – 20-х рр. ХХ ст.

Владислав Боєчко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Україна, 18021, м. Черкаси, бул. Шевченка, 81
e-mail: osbb53@ukr.net

Історія Польської держави є цікавою та повчальною водночас, адже, незважаючи на складні внутрішні та міжнародні умови повоєнного періоду, Польща за час свого двадцятилітнього існування у міжвоєнний період нагромадила чималий досвід державно-правового будівництва, вирішення соціально-економічних питань і завдань щодо формування культурно-духовних основ польського суспільства. Державотворчі та соціально-економічні перетворення, що мали місце у період існування Другої Речі Посполитої є корисними для України як найближчого сусіда та партнера.

Важливість дослідження зумовлена також тим, що в українській історіографії недостатньо висвітлені процеси політичного та соціально-економічного розвитку Польщі у міжвоєнний період, особливо у хронологічних межах 1914-1921 рр. У сучасних дослідженнях українських учених простежено прагнення всебічно та неупереджено висвітлити політичну історію Другої Речі Посполитої. Українська полоністика представлена ґрунтовною працею Л. Зашкільняка та М. Крикуна [1]. У ній автори на основі нових джерел, здобутків історіографії та новітніх методологічних підходів розкрили різноманітні суспільні прояви життя поляків у різні історичні епохи, зокрема й у міжвоєнний період, а також охарактеризували становлення різних суспільно-політичних сил доби становлення державності.

Необхідно також виокремити працю тернопільської дослідниці Л. Алексієвець [2], оскільки у ній міститься ґрунтовний аналіз створення та функціонування польської політичної

системи у 1918-1926 рр. Дослідження львівської полоністки З. Баран [3] стосується відродження та становлення Польської держави 1918-1921 рр.

Польська історіографія представлена значною кількістю робіт. Перші праці про становлення та розвиток національно-демократичних сил у суспільно-політичному житті відродженої Польщі зробили тогочасні політичні діячі та безпосередні учасники, а саме, С. Грабський [4] та А. Белчіковська [5]. Сучасні історики Польщі здебільшого не ідеалізують політичний розвиток держави, намагаються об'єктивно його оцінювати, аналізувати всю суперечливість зовнішньополітичної діяльності уряду у складних міжнародних відносинах міжвоєнної Європи. Зокрема, багатоаспектним аналізом суспільно-політичного розвитку Польщі позначені праці Т. Лепковського [6], Т. Наленча [7; 8], А. Айненкеля [9]. Загалом польська історіографія представлена значною кількістю досліджень. Їй належить вагоме місце в історіографічному доробку з означеної проблематики.

Мета статті дослідити організаційне становлення лівого табору політичних сил Польщі кінця ХІХ – 20-х рр. ХХ ст. Для досягнення мети нами окреслено основні завдання: - проаналізувати джерельну базу та історіографію по темі дослідження; - охарактеризувати процес формування польського соціалістичного руху; - висвітлити діяльність Польської селянської партії «Визволене».

Польський соціалістичний рух пройшов випробування у діяльності низки соціалістичних організацій і партій попереднього періоду [10]. Розпорошені

організації та групи діяли нелегально в усіх трьох сегментах колишньої Речі Посполитої, а також в еміграції. Польські соціалісти, розділені кордонами різних держав, змушені були вирішувати складні ідеологічні проблеми національного відродження. У результаті напруженої політичної боротьби 18 відомих польських соціалістів-емігрантів із партій Другого Інтернаціоналу, Робітничого об'єднання, Національно-соціалістичної громади та берлінської «Газети робітничої» – С. Мендельсон, А. Дембський, В. Йодко-Наркевич, С. Войцеховський, С. Грабський та ін. у листопаді 1892 р. на з'їзді у Парижі утворили об'єднану Польську соціалістичну партію на основі програми організаційного поєднання соціалістичного руху зі 100-річною традицією боротьби за незалежність Польщі [2, с. 196].

Паризький з'їзд визначив низку вимог, а основним завданням було утворення демократичної Польської республіки, до якої мали увійти всі землі колишньої Речі Посполитої [12, с. 16]. Тоді ж делегати з'їзду прийняли програму, яку написав С. Мендельсон. Вона проголошувала необхідність боротьби за незалежність і демократичний устрій відродженої Польщі. Соціалізм сприймали як устрій майбутнього, кінцевий напрям реформ, спрямованих на поступове перетворення суспільства [11, с. 252]. Шлях до такого устрою полягав у вимогах прямого, загального і таємного голосування; рівності всіх громадян незалежно від статі, національності та віросповідання; свободи слова, друку, зборів і товариств; виборності чиновників державного апарату всіх рівнів; повної рівноправності національних меншин, які входили б до складу Речі Посполитої на основі добровільної федерації та в інших загальнодемократичних вимогах [11, с. 253]. Паризький з'їзд розробив програму соціалістичної партії, але ще не створив її. Було організовано лише закордонний ідеологічний центр – Закордонний союз польських соціалістів на чолі з Централізацією, до якої увійшли Е. Абрамовський, С. Войцеховський, Б. Єнджеєвський, Я. Лорентович,

В. Ратульд, Ф. Перль [2, с. 197]. Основну діяльність Польська партія соціалістична (далі – ППС) переносила на польські терени. Рішення Паризького з'їзду викликали суперечливі тлумачення у Варшаві, але ідея об'єднання розрізаних організацій зустріла підтримку. З утворенням у 1893 р. ППС на підросійській території ЗЗСП став її відділом, а у 1900 р. змінив назву на Закордонний відділ ППС. На початку 1893 р. до ППС приєдналися групи польських соціалістів із Вільно група Ю. Пілсудського, Варшави – групи Другого Пролетаріату та Союзу польських робітників.

Однак уже влітку 1893 р. деякі соціалістичні діячі не погодилися з «націоналістичною» програмою ППС, вважаючи недоцільним відновлювати незалежну Польську державу. Вони продовжували вважати головним завданням партії здійснення соціалістичної революції. У липні 1893 р. ці соціалісти, з-поміж яких провідну роль відігравали Б. Весоловський, Р. Люксембург, Ю. Мархлевський, вийшли із ППС й утворили партію Соціал-демократія королівства Польського, з 1900 р. – Соціал-демократія Королівства Польського та Литви. Друкованим органом її залишилася «Справа Робітнича».

Ідеологи СДКП, критикуючи програму ППС, намагались довести, що ідея відбудови національних держав служить інтересам консервативної шляхти та відсталого селянства [6, с. 393]. Партія не мала формально прийнятої програми, однак її програмні позиції неодноразово представлялися у партійних публікаціях. Перша з них – «Політичні завдання польського робітничого класу», яку найімовірніше підготувала Роза Люксембург, – закликала до здобуття «...уряду, який би обирав увесь народ, і використання цього уряду для нашої робітничої справи...» [2, с. 198]. Польські соціалісти, котрі схилилися до прийняття гасла незалежності Польщі та рішень Паризького з'їзду пішли за Я. Стржецьким [13, с. 206] і восени 1893 р. створили Центральний робітничий комітет ППС. Так розколовся польський соціалістичний рух. У його межах

функціонували дві політичні концепції, котрі були закріплені організаційним розмежуванням так званого інтернаціонального (марксистського) та націоналістичного спрямування, що серйозно позначилося на всьому подальшому розвитку польського соціалістичного руху. У листівці, датованій квітнем 1905 р., центральний робітничий комітет ППС закликав до об'єднання, «боротьби за політичну і національну свободу», «Хай живе революція!», «Хай живуть польські законодавчі збори у Варшаві!» [2, с. 198].

Російські революційні події 1905-1907 рр. спричинили розкол у середовищі польських соціалістів. Більшість делегатів ІХ з'їзду ППС (листопад 1906 р.), яка висловилася за вірність соціалістичним ідеям робітничого руху та солідарність з російськими соціалістами, почала називати себе ППС-лівницею. До неї згодом приєдналося близько 40 тис. членів. Виключена з'їздом меншість утворила партію ППС-Революційна фракція. Вона проголошувала «нічим не завуальовану повстанську програму» [7, с. 426]. До неї увійшло 19 тис. членів [1, с. 407]. Сам Ю. Пілсудський діяльність Бойової організації ППС оцінював як таку, що «підготувала людинність до збройної боротьби», на неї «спиралися незалежницькі елементи партії» [2, с. 199].

На нашу думку, справжні причини розколу були глибшими і помітними раніше. Зокрема, значна відмінність у поглядах на кінцеву мету партії, ідеологічні та тактичні конфлікти між групою «старих» і «молодих» загострилися ще на початку 1905 р. З 1909 р. ППС-Революційна фракція повернулася до назви ППС. У 1912 р. група опонентів Ю. Пілсудського залишила лави ППС-фракції й утворила нову партію – ППС-опозицію (Ф. Перль, Т. Арцішевський та ін.). Її лідери заперечили підпорядкування діяльності партії суто національно-визвольним інтересам і нехтування соціальними питаннями [1, с. 410].

На Х з'їзді ППС (І з'їзді ППС-лівіці) у 1908 р. з програми партії вилучили гасло незалежності Польщі та замінили його

вимогою автономії Королівства у складі демократичної Росії. Власне, було прийнято програму ППС-лівіці, яка декларувала, що «Польська партія соціалістична має на меті організацію робітничого класу для боротьби з експлуатацією і гнітом під гаслами міжнародного соціалізму». Це призвело до виходу з партії групи незгідних діячів А. Струг, Н. Барліцький, С. Познер. Есдеки звинувачували лівих соціалістів у непослідовності щодо національного питання. «Нехай живе солідарна і об'єднуюча революційна боротьба польського та російського пролетаріату» закликав ЦКР ППС у січні 1918 р. [2, с. 199]. У березні 1907 р. на Х з'їзді ППС (І з'їзді ППС-Революційної фракції) було прийнято програму партії на підставі проектів Ф. Перля та В. Йодко-Наркевича. Вона визначала мету ППС як перебудову суспільного устрою країни на нових соціалістичних засадах, що у політичній і національній площинах означало «встановлення незалежної Польської республіки», «позбавлення всякого національного утиску, об'єднання Польщі» [2, с. 199].

Загалом польський соціалістичний рух на початку ХХ ст. помітно активізувався та набув більш демократично-національних рис, хоча не відзначався послідовністю. Революційні листопадові події 1918 р. за ініціативою лівих партій і за підтримки загонів ПОВ, якими керував Е. Ридз-Смігли, призвели до створення у Любліні Тимчасового народного уряду Польської республіки під керівництвом галицького соціаліста І. Дашинського. Маніфестом уряду від 7 листопада 1918 р. проголошено Польську народну республіку. Першочерговим було питання здійснення радикальних соціальних реформ. Народжувалася незалежна Польська держава, устрій і подальше її відродження залежали від численних внутрішніх і зовнішніх чинників. Серед них не останню роль відіграли польські соціалісти, а Ю. Пілсудський і його прихильники, хоча і не становили єдиної політичної організації, мали вирішальний вплив на формування національної державності [6, с. 48].

Утворена на Паризькому з'їзді Польська

соціалістична партія співпрацювала з Польською соціалістичною партією піднімецьких теренів і Польською соціал-демократичною партією Галичини та Сілезії. ППСД становила перейменовану у 1897 р. Соціал-демократичну партію Галичини, що була створена у 1892 р. як складова Австрійської соціал-демократичної партії. Її лідери: Г. Діамант, І. Дашинський, Є. Морачевський, Г. Ліберман – відомі політичні діячі країни, домагалися для поляків широкої культурної автономії, незалежності Польщі як демократичної держави. Впливи партії були незначними. Названі польські соціалістичні організації об'єдналися у квітні 1919 р. на XVI конгресі ППС у Кракові. Проте, як зазначав Т. Наленч, об'єднання ППС-фракції, ППС, що діяла на підпруських землях, і Соціал-демократичної партії Галичини та Сілезії «не означало усунення усіх відмінностей, що розділяли соціалістичне середовище» [8, s. 235].

Уже перші виступи І. Дашинського та Ю. Бінішкевіча, наголошуючи на попередній співпраці, застерігали з'їзд від розколів [2, с. 201]. Про триваюче ідеологічне хитання свідчили чергові дискусії в об'єднаній ППС, які у більшості випадків скеровували деякі розкольницькі групи убік комуністичних ідей. Аж до моменту здобуття державної незалежності такими проблемами, що розділяли соціалістів, було ставлення до справи національного відродження. Після проголошення національно-державної незалежності більшого значення набуло питання суспільно-політичного розвитку. Потрібно було визначитися: революція чи еволюція. Положення та політичні вимоги об'єднаної ППС ставали дедалі конструктивнішими разом із зростанням радикалізму суспільної позиції. Найяскравіше це явище виявилось у 1919 р. у проекті програми партії, яка з одного боку формувалася під тиском революційних подій у сусідніх державах, а з іншого боку, не зовсім певної суспільно-політичної ситуації у відродженій Польщі.

Партійна програма, прийнята через рік, була значною мірою поміркованою [5, s. 361-365]. У результаті дискусії, що

передувала її ухвалі, вже було усунуто гасла революційної боротьби за владу, диктатуру пролетаріату чи позбавлення буржуазії виборчих прав до Законодавчого Сейму. Соціально-політичні трансформації, як заявили соціалісти у програмі, мали визначитися суспільним та економічним розвитком, а не силою. Польські соціалісти, проголошуючи соціально-економічні реформи, що захищали б інтереси всього народу, основною ареною цієї боротьби робили сейм та установи місцевого самоврядування, хоча передбачалися і безпосередньо пролетарські акції, тобто страйки та вуличні демонстрації. Об'єднана ППС мала сильний організаційний апарат, справляла значний вплив на профспілковий і кооперативний рухи у країні. Польська соціалістична партія проголошувала себе рішучою прихильницею парламентської системи, заснованої на широких демократичних засадах. Соціалісти вважали оптимальною формою державного устрою парламентську республіку. Історичні умови створення системи національної демократії потребували від діяльності ППС вироблення власної позиції щодо національно-державного відродження. Водночас ППС-фракція та селянські партії, за якими йшла значна частина польського населення та їх підтримувала, визнаючи необхідність часткової націоналізації промисловості та радикальної аграрної реформи, рішуче заперечували шлях, що після жовтневого перевороту 1917 р. обрала Росія, і соціалістичну перспективу для Польщі за більшовицьким зразком.

ППС виробила програмні положення щодо підготовки й участі у парламенті. Зокрема, вона виступила за вибори з п'ятьма ознаками до сейму й органів місцевого самоврядування. На її думку, парламент мав бути однопалатним. Передбачалися також інституції безпосередньої демократії: референдум і громадянську ініціативу. Соціалісти хотіли також утворити Палату праці, яка б висловлювалася у справах організації праці для населення, вимагали широкого регіонального самоврядування, а для національних меншин – територіальної автономії. Вони захищали громадянські

свободи та рівність перед законом [2, с. 203].

Першим випробуванням для польських соціалістів були вибори до Законодавчого сейму 26 січня 1919 р. Проте, партія не отримала бажаного для себе результату, здобувши підтримку 600 тис. голосуючих, тобто 12,5%, що дало їй 35 мандатів, і четверте, з огляду на кількість фракцій, місце у парламенті [9, с. 23]. У парламентських виборах 1922 р. на списки ППС припало 906 тис., що становило тоді 10,3% всіх голосів [9, с. 84]. Після перерахунку на мандати це означало 41 місце. У нижній палаті засідали сім «пепесівців», яких підтримали 8,4% голосуючих [9, с. 86]. Сеймова фракція ППС посідала тепер п'яте місце після Народно-національного союзу, «П'ясту», «Визволене», Християнської демократії. Результати виборів показали скромні можливості впливу ППС на створення уряду. Починаючи з відставки кабінету Є. Морачевського у січні 1919 р. аж до нових виборів у 1922 р. лише раз представник ППС виконував високу урядову функцію. Звернемо увагу на факт, що не знайшов належного висвітлення в історіографії. Мова йде про те, що соціалісти кілька разів суттєво впливали на перебіг подій в історії Польщі. У 1918 р., коли спільно утворюючи перші уряди відродженої країни, зміцнили основи парламентської демократії. У травні 1926 року соціалісти не тільки заявили про свою підтримку Ю. Пілсудському, а й активно допомагали йому.

До лівого політичного спектра у перші роки існування Другої Речі Посполитої як носія лівої альтернативи політичного життя, радикального напрямку людського руху належала Польська селянська партія «Визволене», яка була справді лівою, але політично менш ефективною, ніж «П'яст». Навпаки ж, «Визволене» співчувало прагненням етнічних меншин, було схильне до глибинних перетворень на селі. ПСЛ «Визволене», як і всі інші політичні партії у 1918-1922 рр., активно боролося за втілення своїх концепцій державного устрою Другої Речі Посполитої, за соціально-економічні перетворення у нових умовах. Для

«визволенців» цей етап був характерним і тим, що партія робила спроби реалізації вимог у нових для її діяльності умовах стосовно широких свобод парламентської системи. Прийнята у 1921 р. програма ПСЛ «Визволене» визначила стратегічні завдання на наступний етап і вимоги партії на період передвиборчої кампанії 1922 р.

Упродовж трансформаційного періоду відбулися суттєві організаційні реформи партії ПСЛ, яка 2 листопада 1918 р. перейменувалася у ПСЛ «Визволене». Виникла вона на території колишнього королівства Польського у 1915 р. у результаті об'єднання трьох організацій – Селянської партії, Селянського союзу та Союзу польського селянства. Ініціатором об'єднання виступив Селянський союз, тісно пов'язаний із Ю. Пілсудським і ППС-фракцією. Базою угоди про створення нової партії стало прийняття згаданими організаціями концептуальних основ Ю. Пілсудського про шляхи досягнення незалежності Польщі. Перед ПСЛ на початковому етапі її діяльності стояли два основні завдання: виробити єдину та дієву соціально-політичну програму, а також закріпити та розширити вплив партії на селі. Питання зміцнення авторитету ПСЛ «Визволене» серед селян було найгострішим, тому що у його керівництві переважала інтелігенція, часто не пов'язана походженням із селом.

Основну увагу у програмних документах приділяли шляхам досягнення національної незалежності, а також розробці проекту соціально-економічних, політичних перетворень у майбутній незалежній Польщі. Слідом за Ю. Пілсудським, котрий мав на партію великий вплив, ПСЛ змінювала свої погляди на шляхи здобуття державної незалежності. Зокрема, аж до другої половини 1916 р. висловлювалася за об'єднання польських земель за допомогою та під егідою Австро-Угорської монархії. З другої половини 1916 р., у зв'язку зі зміною воєнно-політичної ситуації пілсудчики та партії, які їх підтримували, зокрема ПСЛ, головну роль у відновленні польської державності відводили Німеччині.

Жовтневі події 1917 р. у Росії та революційне піднесення в європейських

країнах ознаменували перетворення польського питання на міжнародну проблему і створили умови для самовизначення нації. Це різко стимулювало визвольний рух на польських землях, в якому ПСЛ відіграла помітну роль. Основним напрямом діяльності партії згаданого періоду була рекрутація селян у Польську військову організацію. Відбувалося поступове зрощення військової організації, підпорядкованої Ю. Пілсудському, з політичними партіями, які його підтримували.

Посилення активності селянства змусило ПСЛ у 1918 р. значно радикалізувати свої програмні вимоги. У додатках до змін у програмі від 1916 р., ухвалених на з'їзді партії 1-2 листопада 1918 р., ПСЛ «Визволене» твердо стало на позиції парламентської демократії [14]. У перші роки державної незалежності відбувалася демократизація ПСЛ, зокрема, посилення ролі селян в її діяльності. Ситуація, що змінилася після відновлення незалежності Польщі, зумовили суттєву перебудову організаційної структури ПСЛ «Визволене», пристосування її діяльності до умов парламентської демократії. Цей процес завершився в основному у першій половині 1921 р. Партія прийняла новий статут, що засвідчив демократизацію принципів побудови та керівництва ПСЛ «Визволене», а також його організаційне зміцнення.

Друга половина 1919 р. ознаменувалася інтеграційними тенденціями в усіх селянських партіях. Поштовхом до прискорення перемовин про злиття всього людського руху в єдину загальнопольську партію послужило блокування правими партіями у сеймі спроб людовців провести радикальний законопроект аграрної реформи. Влітку 1919 р. ПСЛ «Визволене» та ПСЛ «П'яст» досягли угоди про об'єднання сеймових клубів, а восени до них приєдналися депутати з ПСЛ-лівиці. Це значно посилило позиції людовців у сеймі, проте ця угода виявилася нетривкою. У грудні 1919 р. група «визволенців» залишила клуб ПСЛ, а дещо раніше це зробили депутати від ПСЛ-лівиці. Відновлення самостійної парламентської

фракції ПСЛ «Визволене» не означало, що вона набула тієї сили у Законодавчому Сеймі, яку мала до об'єднання. Більша частина депутатів «визволенців» залишилась у клубі ПСЛ. Розкол у парламентському представництві «визволенців» зумовив аналогічні процеси і на місцевому рівні.

Друга Річ Посполита була аграрно-промисловою країною з незавершеною перебудовою сільського господарства. Перерозподіл землі та завершення перетворень у сільському господарстві були гострою економічною та соціальною необхідністю. Ці проблеми мала вирішити аграрна реформа. У такому контексті аграрні вимоги ПСЛ «Визволене» зазнали деяких змін. В урядах І. Дашинського та Є. Морачевського, де були представлені «визволенці», партія виступила за націоналізацію низки категорій земель, а також за передачу землі великих землевласників селянам [15, s. 130]. Під час дискусії у Законодавчому сеймі над проектом аграрної реформи «визволенці» відмовилися від вимоги націоналізації землі. Приватна власність на землю, на їх думку, найбільш відповідала прагненням селян, а землю великих власників необхідно було частково розподілити між селянами, її власники мали одержати винагороду за відчужені землі.

Ухвалені 10 липня 1919 р. «Положення про принципи проведення аграрної реформи» не набули сили закону, а стали рекомендаціями урядові у галузі аграрної політики. Здійснення аграрної реформи відклали до прийняття на засіданні сейму відповідних законів. Що стосується «Положення про принципи проведення аграрної реформи», то ПСЛ «Визволене» й іншим лівим селянським партіям вдалося відстояти свої програмні вимоги. Лише у липні 1920 р. прийняли порівняно радикальний закон про проведення аграрної реформи, що був схожим до вимог «визволенців». У грудні 1925 р. ПСЛ «Визволене» голосувало у сеймі за законопроект про парцеляцію землі й осадництво, що передбачав добровільне відчуження та парцеляцію великих земельних маєтків, які перевищували

180 га, а на східних теренах – 300 га. Відшкодування відбувалося за ринковими цінами. Вимоги, які «визволенці» висунули щодо проведення радикальної аграрної реформи, боротьба партії за демократизацію суспільно-політичного устрою сприяли підвищенню рівня підтримки селянських мас, активному залученню їх до політичної діяльності. Це було суттєвими кроками на шляху до усвідомлення необхідності корінних перетворень на селі в умовах державної незалежності.

Отже зі здобуттям державної незалежності Польщі, впродовж трансформаційного періоду тривало становлення лівого сектору політичної системи польського суспільства. У його конфігурації провідні позиції посідали такі політичні сили країни, як Польська соціалістична партія та пілсудчики. Однак останні не становили єдиної політичної структури. Об'єднуючим елементом був Ю. Пілсудський, котрий відіграв помітну роль після того, як у листопаді 1918 р. майже всі партії виступили за передачу йому влади у Польській державі. Лівий напрям людського руху у перші роки існування Другої Речі Посполитої був представлений Польською селянською партією – ПСЛ «Визволене». Вона і намагалася перетворити селянство на головну силу суспільного прогресу у країні. «Визволенцям» не вдалося реалізувати більшість висунутих вимог, але партія сприяла демократизації суспільно-політичного життя у післявоєнній Польщі та посиленню ролі селянства у

національно-державному відродженні.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Зашкільняк Л. Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів / Леонід Зашкільняк, Микола Крикун. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2002. – 752 с.
2. Алексієвць Л.М. Польща: утвердження незалежної держави 1918-1926 / Леся Миколаївна Алексієвць. – Тернопіль, 2006. – 448 с.
3. Баран З. Відродження і становлення Польської держави 1918-1921 рр. [Текст лекцій] / Зоя Баран. – Львів: ЛДУ, 1995. – 52 с.
4. Grabski S. Na nowej drodze dziejowej / Stanislaw Grabski. – Warszawa, 1946. – S. 23.
5. Belcikowska A. Stronnictwa i Związki Polityczne w Polsce / Alicja Belcikowska. – Warszawa, 1925. – 1086 s.
6. Lępkowski T., Nałęcz T. Narzeczony bez państwa / Tadeusz Lępkowski, Tomasz Nałęcz // Polska. Losy państwa i narodu. Do 1939 roku. – Warszawa: Wydawnictwo ISKRY, 2003. – S. 247-414.
7. Nałęcz T. Odzyskana niepodległość. Losy państwa i narodu. Do 1939 roku / Tomasz Nałęcz. – Warszawa: Wydawnictwo ISKRY, 2003. – S. 415-576.
8. Nałęcz T. Spór o kształt demokracji i parlamentarizmu w Polsce w latach 1921-1926 / Tomasz Nałęcz. – Warszawa: Wydawnictwo prywatnej wyższej szkoły biznesu i administracji, 1994. – 268 s.
9. Ajnenkiel A. Historia Sejmu Polskiego. – T. II. Cz. II. II Rzeczpospolita / Andrzej Ajnenkiel. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1989. – 419 s.
10. Яжборовская И.С. У истоков польского социалистического движения / Инесса Сергеевна Яжборовская. – М.: Наука, 1976. – 412 с.
11. Polskie programy socjalistyczne. 1878-1918. – Warszawa, 1975. – 576 s.
12. Kancewicz J. Zjazd paryski socjalistów w polskich (17-23.XI.1892 r.), jego geneza, przebieg i znaczenie / Jan Kancewicz // Z Pola Walki. – 1962. – nr. 4 (20). – s. 16-31.
13. Kancewicz J. Powstanie i rozwój Polskiej Partii Socjalistycznej w Warszawie w latach 1893-1894 (Działalność praktyczna i organizacyjna) / Jan Kancewicz. – Warszawa, 1968. – Zesz. 1.
14. Program Polskiego Stronnictwa Ludowego. – Warszawa, 1918. – 22 s.
15. Manifest Tymczasowego Rządu Republiki Polskiej // Kumaniecki K. Odbudowa państwowości polskiej. Najważniejsze dokumenty 1912-1924 (Kumaniecki K. Odbudowa państwowości...) / Kazimierz Kumaniecki. – Warszawa, 1924. – S. 130-132.

Босчко Владислав *Організаційне становлення лівого табору політичних сил Польщі кінця XIX – 20-х рр. XX ст.*

У статті досліджено процес становлення лівого табору політичної системи польського суспільства. Визначено, що цей напрям був представлений польським соціалістичним рухом, пілсудчиками та селянською партією «Визволене». Польська соціалістична партія пройшла складний шлях формування, важливу роль у цьому процесі відіграв Ю. Пілсудський. У лавах партії боролись політичні концепції: марксистська та націоналістична, революційна та поміркована. Це призвело до розколу польської соціалістичної партії.

Ключові слова: відродження Польщі, ліві політичні партії, Законодавчий сейм, польська соціалістична партія, селянська партія «Визволене», Ю. Пілсудський, політична система Польщі

Босчко Владислав *Организационное становление левого лагеря политических сил Польши конца XIX – 20-х гг. XX века*

В статье исследован процесс становления левого лагеря политической системы польской общественности. Определено, что это направление было представлено польским социалистическим движением, пилсудчиками и

селянської партії «Визволене». Польська соціалістическа партія пройшла складний шлях формування, важливу роль в цьому процесі зіграв Ю. Пілсудський. У лавах партії боролись політичні концепції: марксистська і націоналістическа, революційна і поміркована. Це привело до розколу польської соціалістическої партії.

Ключевые слова: відродження Польщі, ліві політичні партії, Законодавчий сейм, польська соціалістическа партія «Визволене», Ю. Пілсудський, політична система Польщі

Boyechko Vladislav *The organizational incipience of the left encampment of the Political powers of Poland end of the XIXth – the 20th of the XX century*

The article investigates the process of the incipience of the left encampment of the political system of the Polish society. It is determined that this direction has been represented by the Polish socialist movement, Pilsudskii's supporters and the country folk's party «Vizvolene». The Polish socialist party has passed the complicated way of formation and it was Y. Pilsudskii, who played an important role in this process. Two political conceptions Marxist and nationalistic revolutionary and conservative were struggling in the ranks of the party. It has become the cause of the disunity of the Polish socialist party. It is found out that after gaining the Polish independence the socialist party rallies around the solving of socially economic problems. The Sejm and local governments became the basic arena of the party struggle. It is found out that the Polish country folk's party «Vizvolene» was the main constituent of the left movement. This party also has passed the complicated way of the ideological formation. The parliamentary party faction tried to carry out land redistribution and agricultural reform and turn peasantry into the main power of social progress. The country folk's party «Vizvolene» was not able to realize the majority of its own requirements but contributed much to the strengthening of the left encampment of the political powers of Poland of interwar period.

Key words: Revival of Poland, left political parties, legislative Sejm, Polish socialist party, Country folk's party «Vizvolene», Y. Pilsudskii, political system of Poland

Рецензенти:

Димчик Рафал, доктор історії, ад'юнкт

Тробрські Мацей, доктор габілітований, професор

Надійшла до редакції 04.02.2016 р.